

וְתִזְנַח מִשְׁלוֹם נַפְשִׁי נִשְׁתִּי טוֹבָה

MY LIFE WAS BEREFT OF PEACE, I FORGOT WHAT HAPPINESS WAS

איכה, ג' י"ז

ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה מאי ותזנח משלום נפשי אמר ר' אבהו זו הדלקת נר בשבת נשיתי טובה אמר רבי ירמיה זו בית המרחץ (אמר רבי יוחנן) זו רחיצת ידיים ורגלים בחמין ר' יצחק נפחא אמר זו מטה נאה וכלים נאים שעליה ר' אבא אמר זו מטה מוצעת ואשה מקושטת לתלמידי חכמים:
שבת כ"ה עמ' ב'

נשיתי טובה, א"ר ירמיה זו בית המרחץ.

ישנם דברים החסרים בהיות האדם הפרטי או האומה בכללה נתונה במצב מורה ושפל, שהם עצמם רעות גדולות מורגשות בחסרונן. ישנם אמנם דברים אחרים שרק במצב טוב והגון יורגש גודל ערכם וצרכם, אבל במצב מורה ונשבר לא יורגש כלל שהם חסרים, מפני שדלדול המצב נטל את הטעם הנכון של הוד החיים והכשרון לחוש אותם בכל פרטיהם. ודברים כאלה ישנם בין במצב הרוחני בין במצב הגשמי של עם ישראל בגלות האיומה. וכאשר נחקור לדעת באיזה מקצע ניכר יותר החותם של צרת הגלות, אז מי שמשקיף השקפה שטחית הוא יענה שהגלות נוצצת בעיקרה באותם הדברים שהעם מרגיש את רעתם וצרת נפשם בגללם. אבל להמעיין בלב חכמה יחלט ההיפך, כי אותם הדברים שהלב מרגיש את רעתם הם רעים בתור רעות פרטיות, ובתור מקרים יוכלו להזדמן ג"כ בעם יושב על כנו, "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" וכיו"ב. זולת במעלתן הא-להית של ישראל היותר עליונה, שהיא כבר נכנסת לא רק בשלילת הגלות כ"א גם ביתרון של גאולה וישועה. אבל המצב המכאיב כל לב חושב המצר בצרת עמו, אותו המצב המדאיב שדיכא כ"כ את רוח עם ד', וכך את סדרי חייהם עד שלא יוכל לקום בהם רוח להרגיש יפה את צרכי החיים הטבעיים כולם באופן הראוי להיות מורגש לעם חי מלא אונים, זהו עצם חותם הגלות, אע"פ שבעצם ההעדר הפרטי אין ההרגשה המרה נמצאת כלל כ"כ, אבל הידיעה למסתכל עד היכן הגיע הדלדול הכללי, עד שהדך כ"כ לב עם סגולה, עם חכם וכביר כח לב, עזים שבאומות, גבורי כח ומלאי עצמה וכח חיים מלאים, עד שגם להרגיש את החסר לחיים מלאים לא יוכלו מעמק צרה ויגון תמידי המתנחל זה דורות בעוצר רעה ויגון, זהו כאב נעכר. ואנו צריכים להתבונן מזה עד כמה החטא גורם, כי לולא שהפרזנו על המדה בהיותנו יושבים שלווים ומתענגים על כל טוב, לפנות יותר מדאי אל התענוגים המורגשים, "וישמן ישרון ויבעט", "וימש א-לוה עשהו", לא היה צריך לתן אותנו במצב מדוכדך כזה, כאותו כור הברזל של הגלות, שבו כ"כ דוכדכנו עד שגם החיים הטבעיים השלמים אינם נכנסים יפה בחושנו, ואין אנו יכולים להרגיש מרוב צרה וכאב פנימי את כל הרחבת צרכיהם ותביעותיהם הטבעיות, ואנו צריכים לחוש ולדעת כי מאת ד' היתה זאת למען נכין את עצמנו במצב הנשבר הזה שבו הננו בלא מעצור גופני, באין המשכה של שטיפת חיי תענוגים טבעיים מלאים, המזדמנים לעם שלו המתענג על רב טוב בארצו, לקראת האפשרות והאומץ לקבל כל חמדת חיים טובים ושביעותם, מבלי צאת עוד מהשורה הישרה אל צד ההוללות ושכחת השם יתברך, הבאה ממטמום הלב להתמכרות תענוגים מורגשים יותר מהמדה. אבל החותם שבו ניכרת צרת הגלות הוא מאותו המצב שצמצם את הרחבת החיים, עד שהצרכים הטבעיים הנאותים לעם מפותח ומסודר כאשר יאתה לנו לפי מעמדנו הרוחני הרם והנשגב, לא יוחשו כראוי. והפרט הזה היא הבחינה על הכלל של כל צרת הגלות, כמה העיקר על החיים הכלליים, עד שלא נחוש ג"כ להיות עורגים וחפצים לאותן הגדולות שהננו בכל צד אליהן ראויים ומוכנים, בין מצד הרוחניות בין מצד החומריות. ע"כ הבעת הצער גדולה במאמר נשיתי טובה. הנשיה, העדר התביעה הטבעית, קהיון החושים מרב צרה זאת היא האנחה הנוראה, זו בית המרחץ. הנקיון הטבעי, שעמדו נמשכים הרבה מסדרי החיים הטהורים והמרווחים ועדינים, צריך לתביעתו הנכונה עוד המון סדרי חיים הגונים ומיושרים, מצב בטוח ופרנסה מספקת, בריאות הגוף והנפש כמו שהם ג"כ נמשכים ממנה. אבל בשיקוע לתהום כל הוד החיים, ובהמלא כל נאות הנפש הפרטית והכללית דאגת לחם יום ושעה, פחד ומגור מסביב, חרפה ובוז, דוחק מקום, ערום וחוסר כל וכיו"ב, ישמטמו החושים עד שהטובה ההיא של החיים הנקיים תשכח מן הלב, ולא תמצא עליהם תביעה יסודית טבעית, שלכאורה כיון שאינה מורגשת כבר למחסור גדול הלא אין הרעה כ"כ גדולה לאותו הפרטי החסר. אבל אין שיעור לעומק הצרה של הכלל כולו שבא למצב זה של נשיית טובה טבעית כמוה וכיו"ב, ודוקא בתכונה כזאת אנו מוצאים את כל מרירות הגלות, שאנו קוראים ממעמקים לצור ישענו שיעלנו "מבור שאון מטיט היות". עין אי"ה, שבת פרק ב' ס"ה